

๗๕ อุบาสก พุทธสาวก

อดีตชาติขงพุทธสาวกในสมัยพุทธกาล

สุทัตตอนาถบิณฑิกเศรษฐี

อุบาสกผู้เลิศในการให้ทาน

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

๑) ตายแล้วเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต

เมื่อพระเถระทั้งสองกลับไปแล้วไม่นาน ท่านเศรษฐีได้ทำกาลกิริยา (ตาย) เข้าถึงสวรรค์ชั้นดุสิต ล่วงปฐมยามไปแล้ว อนาถบิณฑิกเทพบุตรได้มีรัศมีกายงดงามส่องสว่างทั่วพระวิหารเซตวัน เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วยืน ณ ที่สมควรแล้วกราบทูลด้วยคาถาเหล่านี้ว่า

“พระเซตวันนี้มีประโยชน์ อันสงฆ์ผู้แสวงบุญอยู่อาศัยแล้ว อันพระองค์ผู้เป็นธรรมราชาประทับ เป็นที่ เกิดปีติแก่ข้าพระองค์ สัตว์ทั้งหลายย่อมบริสุทธ์ด้วยธรรม ๕ อย่างนี้ คือ กรรม ๑ วิชา ๑ ธรรม ๑ ศิล ๑ ชีวิตอุดม ๑ ไม่ใช่บริสุทธ์ด้วยโคตรหรือด้วยทรัพย์

เพราะฉะนั้นแล บุคคลผู้เป็นบัณฑิต เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ของตน พึงเลือกเฟ้นธรรมโดยแยบคาย จะบริสุทธ์ในธรรมนั้นได้ด้วยอาการนี้

พระสารีบุตรนั้นแล ย่อมบริสุทธ์ได้ด้วยปัญญา ด้วยศีล และด้วยความสงบ ความจริง ภิกษุผู้ถึงฝั่งแล้ว อย่างมากก็เท่าพระสารีบุตรนี้”

จบแล้ว เทพบุตรถวายอภิวาท กระทำประทักษิณ แล้วหายไป

(ดู ม. อุ. ข้อ ๗๒๐-๗๔๐, ส. ส. ข้อ ๑๔๗)

๑) อายุของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี

อรรถกถาไม่ได้เล่าว่า ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีตายตอนมีอายุเท่าไร แต่เล่าว่าเศรษฐีนี้เป็นพระโสดาบันที่มีอัชฌาสัยขึ้นชอบยินดีที่จะท่องเที่ยวไปในวัฏฏสงสาร ซึ่งมีพระโสดาบัน ประเภทนี้อยู่ ๗ ท่าน คือ

๑. อนาถบิณฑิกเศรษฐี
๒. นางวิสาขา มหาอุบาสิกา
๓. จูฬรถเทพบุตร
๔. มหารถเทพบุตร
๕. อเนกวันณเทพบุตร
๖. ท้าวสักกเทวราช
๗. นาคทัตตเทพบุตร

ทั้ง ๗ ท่านนี้ มีอัชฌาสัยยินดีในวัฏฏะ (วัฏฏภีรตโสดาบัน) จะเกิดในเทวโลก ๖ ชั้น ตั้งแต่ต้น แล้วจะชำระจิตใจบริสุทธิ์ไปตามลำดับในเทวโลกจนถึงอกนิฏฐภูมิแล้วปรินิพพาน ณ ที่นั้น (บุคคล. อ. ๓/๒๓๖-๗)

๑) พระธรรมเทศนาที่ตรัสแก่อนาถบิณฑิกเศรษฐี

พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ท่านเศรษฐี มีอยู่หลายสูตรด้วยกัน มีทั้งธรรมส่วนที่ว่าด้วยการจัดการชีวิตในโลกนี้ เช่น

อาทियสูตร ว่าด้วยหลักการใช้โภคทรัพย์ ๕ อย่าง คือ

๑. เลี้ยงตัวเอง มารดาบิดา บุตรภรรยา และคนในปกครองให้เป็นสุข
๒. บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงานให้เป็นสุข
๓. ใช้ป้องกันภัยอันตราย
๔. ทำพลี ๕ อย่าง คือ ญาติพลี-สงเคราะห์ญาติ, อดีตพลี-ต้อนรับแขก, ปุพพเปตพลี-ทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ, ราชพลี-บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น, เทวตาพลี-ถวายเทวดา (สิ่งที่ตนนับถือว่าเป็นทักษิณเวยของตน ๆ) ตามความเชื่อถือของตน

๕. อุปลัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติดี (อง. ปญจก. ข้อ ๔๑)

กามโกคีสูต ว่าด้วยการแสวงหาและการใช้จ่าย
ทรัพย์ ๑๐ อย่างของผู้บริโภคกาม เช่น

คนพวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยไม่ชอบธรรม
ได้มาแล้วก็ไม่เลี้ยงตนให้มีความสุข ทั้งไม่แจกจ่ายแบ่งปัน
และไม่ใช้ทำกรรมดี

คนพวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยชอบธรรมบ้าง
ไม่ชอบธรรมบ้าง ได้มาแล้วก็ไม่เลี้ยงตนให้มีความสุข
ทั้งไม่แจกจ่ายแบ่งปัน และไม่ใช้ทำกรรมดี

คนพวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยชอบธรรม
ได้มาแล้วใช้เลี้ยงตัวให้มีความสุข ทั้งยังแจกจ่ายแบ่งปัน
และใช้ทำกรรมดีด้วย ดังนี้เป็นต้น (ดู อภ. ทสก. ข้อ ๙๑)

อิฏฐสูต ว่าด้วยธรรมที่นำปรารถนา ๕ อย่าง
ที่ไม่ควรอ้อนวอน แต่พึงปฏิบัติตามข้อปฏิบัติที่เหมาะสม
เพื่อให้ได้ธรรมเหล่านั้น เพราะหากอ้อนวอนแล้วได้มา
“ในโลกนี้ก็จะไม่มีใครพบกับความผิดหวังเลย” ซึ่งเป็นธรรม
เพื่อความสมหวังในโลกนี้โลกหน้า และเป็นคุณสมบัติ
ของพระอริยสาวก (ดู อภ. ปญจก. ข้อ ๔๓ คือ)

๑. อริยสาวกต้องการอายุ ไม่ควรอ้อนวอนหรือ
เพลิดเพลีนอายุ

แต่พึงปฏิบัติปฏิบัติอันเป็นไปเพื่ออายุ (เช่น
งดเว้นการฆ่า เป็นต้น)

๒. อริยสาวกต้องการวรรณะ ...

พึงปฏิบัติปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อวรรณะ (เช่น
ให้เครื่องนุ่งห่มเป็นทาน)

๓. อริยสาวกต้องการสุข ...

พึงปฏิบัติปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อสุข (เช่น
ทำทานและรักษาศีล)

๔. อริยสาวกต้องการยศ ...

พึงปฏิบัติปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อยศ (เช่น
ไม่ริษยา มีมุกิตา ส่งเสริมสนับสนุนคนดี)

๕. อริยสาวกต้องการสวรรค์ ...

พึงปฏิบัติปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อสวรรค์ (เช่น
ทำทานและรักษาศีล)

ปฐมปัญญาเวรภยสูต ว่าด้วยคุณสมบัติของ
พระอริยสาวกและธรรมเพื่อความก้าวหน้าของอริยสาวก
คือ เป็นผู้สงบภัยเวร ๕ ประการได้ ได้แก่ มีศีล ๕ และ
ประกอบด้วยองค์คุณของพระโสดาบัน (โสดาปัตติยังคะ)
๔ ประการ คือ

๑. มีความเลื่อมใสไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า

๒. มีความเลื่อมใสไม่หวั่นไหวในพระธรรม

๓. มีความเลื่อมใสไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์

๔. ตั้งตนอยู่ในศีลที่พระอริยเจ้าปรารถนา อันไม่ขาด
ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท วิญญูชนสรรเสริญ
เป็นศีลที่ไม่ถูกค้นหาและมีจนาภิภูสิครอบงำเป็นศีล
ที่เป็นไปเพื่อสมาธิ

และทรงแสดงธรรมปิดท้ายด้วยญายธรรม (ธรรม
ที่ควรรู้) อันประเสริฐ คืออริยสาวกนั้นเห็นด้วยดีแล้ว
ด้วยปัญญาในปัจจุสมุปบาทว่า

“เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้
จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้
จึงดับ ด้วยประการฉะนี้ คือ เพราะอวิชชา เป็นปัจจัย
จึงมีสังขาร ฯลฯ เพราะชาติ (ความเกิด) เป็นปัจจัย จึงมีชรา
มรณะฯ”

ดังนี้เป็นต้น ซึ่งอริยสาวกผู้ปรารถนาในธรรม
ดังกล่าวนี้แล้ว

“อริยสาวกนั้นหวังอยู่ พึงพยากรณ์ด้วยตนเองได้ว่า
เราเป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว มีกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานสิ้นแล้ว
มีปิตุวิสัยสิ้นแล้ว มีอบาย ทุกคติ วินิบาตสิ้นแล้ว เราเป็น
พระโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยง
ที่จะตรัสรู้ (สมโพธิปรายโน คือจะตรัสรู้มรรคเบื้องสูงอีก ๓
คือสกทาคามีมรรค เป็นต้น) ภายหน้า”

(ดู ส. นิ. ข้อ ๑๕๕, อภ. นวก. ข้อ ๒๓๑, อภ. ทสก.
ข้อ ๙๒, ส. ม. ข้อ ๑๕๗๔-๘)

ญายธรรมในที่นี้ท่านหมายถึงปัจจุสมุปบาท
แต่ในที่อื่นหมายถึงอริยมรรคมีองค์ ๘

(อ่านต่อฉบับหน้า)

ที่มา : หนังสือ ๗๕ อุบาทถ พุทธสาวก อดีตชาติของพุทธสาวก
ในสมัยพุทธกาล

